

Mi legyen a visszaküldött menekültekkel?

Az Európai Unió tagállamaiban növekvő migrációs nyomás, a hatályos rendszer hiányosságai, illetve az Európai Bizottság által a helyzet kezelésére előirányzott javaslatok mind abba az irányba mutatnak, hogy a menekültügyi szabályozás átfogó, európai szintű reformjára van szükség. Az azonban érzékelhető, hogy a javaslatok kapcsán kibontakozó vita lezárása, az új jogszabályok elfogadása még hosszú időt fog igénybe venni. A tagállamok részéről viszont az akut probléma akut kezelést is igényel, ezért – ahogy Ausztria példája is mutatja – a viták lezárultáig az érintett országoknak maximálisan érdemes kihasználniuk a hatályos EU-s szabályozási keretrendszer lehetőségeit – így Magyarországnak is ezt kellene tennie. A napokban az osztrák kormány jelentette be, hogy az oda érkező, menekültügyi kérelmet előterjesztők közül azok esetében, akik korábban egy másik tagállamban – például Magyarországon – már nyújtottak be ilyen kérelmet vagy akik egy másik tagállamban léptek először az EU területére, át- vagy visszavétel iránti megkeresést fognak intézni az érintett tagállamhoz – tehát „visszaküldenék a menekülteket”. Mindazonáltal érdemes hangsúlyozni, hogy a tagállamok – így Magyarország is – fenntarthatják maguknak a jogot arra, hogy ezen személyek közül azokat, akik nemzetközi védelemre nem jogosultak, biztonságos harmadik országba „küldjék tovább”. Ugyanakkor Ausztria az ilyen ügyekben alkalmazná a menekültstátuszt kérelmezőkkel szemben a gyorsított eljárást is, tekintettel arra, hogy az EU-s irányelvek által felhatalmazva ott már elfogadták az ún. „biztonságos származási országok listáját”. Ahogy arra korábban az Alapjogokért Központ is felhívta a figyelmet, az ilyen listát megalkotó országok a nem válságterületről érkező menedékkérők esetében hatékonyabban és akár gyorsított módon is lefolytathatják a vonatkozó eljárásokat és nyilváníthatják megalapozatlannak a kérelmeket. A magyar jogalkotó ugyanakkor mindeddig nem használta ki az EU-s szabályok adta ezen lehetőségeket, melyek hatékonyan bizonyulhatnának a Magyarországon is egyre fokozódó migrációs nyomás megfelelő kezelése kapcsán.

Az Alapjogokért Központ ismételten megvizsgálta a menekültügyre vonatkozó uniós és hazai szabályozást a legújabb uniós és tagállami intézkedések fényében. A Központ korábbi vizsgálatához hasonlóan arra a megállapításra jutott, hogy a magyar jogalkotónak a hatályos közösségi szabályok betartása mellett is van lehetősége szigorítani a vonatkozó magyar szabályozást. Így az uniós joggal összhangban lehetőség van elfogadni az úgynevezett biztonságos származási országok listáját. Ugyancsak joga van a tagállamoknak, hogy a menekültügyi kérelmek egyes csoportjait gyorsított eljárásban bírálják el. A Központ meggyőződése szerint ezen jogintézmények magyarországi bevezetése hatékonyabbá teheti a megnövekedett menekültteher kezelését.

A probléma tagállami szintű kezelése azért is sürgető, mert a legutóbbi fejleményekből az tűnik ki, hogy a közös európai megoldást kereső Európai Bizottság megoldási javaslata több tagállam számára is elfogadhatatlan, ezért kérdéses, hogy a bizottsági kezdeményezés eljuthat-e valaha konkrét jogszabályi szintre. Az uniós egyeztetések lassúsága miatt egyes tagállamok a közösségi jog lehetőségeit kihasználva a saját hatáskörükben hoznak intézkedéseket. Ausztria – amely már korábban megalkotta saját biztonságos származási országokra vonatkozó listáját – a napokban jelentette be, hogy az uniós jog részét képező ún. „dublinoi rendelkezésekkel” összhangban a jelenleg Ausztriában tartózkodó, menekültkérelmet előterjesztők jelentős részét küldené vissza Magyarországra és Bulgáriába. Ennek jogalapja, hogy az „osztrák menekültek” jelentős része Magyarországon vagy Bulgárián keresztül érkezett az Unióba, így első menekültstátuszra vonatkozó kérelmüket is ezekben az országokban nyújtották be.

Az tény, hogy az elmúlt hónapban rekordot döntött a menekültstátusz iránti kérelmek száma Ausztriában is. Azonban ezen kérelmezők mintegy 25%-a már egy másik EU-tágallamban is menekültstátusz elismeréséhez folyamodott (elsősorban Magyarországon és Bulgáriában). Ezért az osztrák kormány az ún. „dublina eljárásokat” kívánja a gyakorlatban is alkalmazni, annak érdekében, hogy azokat, akik Ausztriában már „többszerre” nyújtották be a menedékjogi kérelmet vagy akik úgy érkeztek Ausztriába, hogy az EU területét valójában egy másik tagállamban „érték el”, vissza lehessen küldeni azokba az EU-s tagállamokba, ahol a kérelmet eredetileg benyújtották vagy ahova az illető „eredetileg” érkezett. Az említett „dublina rendelet” lényege, hogy a menekültügyi kérelmek elbírálására elsősorban a „felelős tagállam” köteles. A „felelős tagállam” meghatározása során pedig azt a helyzetet kell alapul venni, ami a kérelmező nemzetközi védelem iránti kérelmének valamely tagállamhoz történő első benyújtásakor fennállt. Ha a rendelet alapján egy másik tagállam felelőssége a kérelem megvizsgálása, akkor kezdeményezhető az ennek a tagállamnak történő át- vagy visszaadási eljárás. Amennyiben az előzetes vizsgálat során bizonyosságot nyer, hogy az adott kérelmező korábban már valóban folyamodott egy másik tagállamban menekültstátuszért (vagy egy másik tagállamban érkezett az Unió területére), úgy az eljáró tagállam hatósága át- vagy visszavétel iránti megkeresést intéz a felelősnek tartott tagállamhoz. Ha a megkeresett tagállam az át- vagy visszavételi kérelem elbírálása során elismeri „felelősségét” vagy határidőn belül nem nyilatkozik, akkor az az érintett kérelmező visszavételének kötelezettségét vonja maga után. Ha azonban a megkeresés kapcsán a megkeresett tagállam nem ismeri el felelősségét és felelőssége a (közvetett) bizonyíték alapján sem határozható meg, vagy a megkeresés a megszabott határidőkön túl történt, akkor elvileg a menekültügyi kérelmet abban az országban kell elbírálni, ahol a kérelmező azt „másodjára” (újra) benyújtotta (tehát jelen esetben például Ausztriában). Mindezekből kifolyólag, a folyamatok felgyorsítása érdekében az osztrák bevándorlási hivatal ezentúl kifejezetten az ún. „dublina esetekre” kíván fókuszálni, annak érdekében, hogy azon menekültek esetében, akik először Ausztriában kérelmezték a menekültstátuszt a hatóságok minél hatékonyabban le tudják folytatni az ezzel kapcsolatos eljárást – mivel a „dublina esetek” csak „blokkolják [az osztrák] rendszert”. A visszaküldések kapcsán ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy a „dublina rendelet” értelmében minden tagállam fenntarthatja magának a jogot arra, hogy a megfelelő szabályokra és biztosítékokra figyelemmel, de „biztonságos harmadik országba” küldje (tovább) a kérelmezőt.

Az osztrák kormány illetékesei arra is kitértek, hogy mivel sok esetben a jogszabályok nem engedik a menekültek őrizetbe vételét, ezért természetesen arra nincsen semmi garancia, hogy a fentiek alapján – a pl. Magyarországra – visszaküldendő személyek ne kíséreljenek meg újból Ausztria területére lépni. Ennek kapcsán említették viszont, hogy ezekben az esetekben Ausztria az – EU-s irányelvek által is megengedett – ún. gyorsított eljárást fogja alkalmazni, ugyanis Ausztriában már létezik az ún. „biztonságos származási országok listája”, mely alapot ad erre (ti. ezen országok esetében az a vélelem áll fenn, hogy ott nincs üldöztetés, az állampolgárok nem fenyegeti általános erőszak, sem fegyveres konfliktushelyzet stb.). Az ezen a listán szereplő országokból érkező személyek menekültstátusz megadása iránti kérelem elbírálása során ugyanis – a főszabállyal szemben – gyorsított eljárás foganatosítható és maga a tény, hogy az adott ország ezen a listán szerepel, a menekülteként történő elismerés feltételei fennállásának hiányára utal.

Magyarország szempontjából az Alapjogokért Központ több alkalommal is vizsgálta, hogy milyen jogalkotási lehetőségek merülhetnek fel a menekültügyi eljárások hatékonyabbá tétele érdekében. Ahogy az a fentiekből is kiténik, Ausztria implementálta az ún. gyorsított eljárás, illetve a biztonságos származási országok listájának megalkotására vonatkozó uniós szabályokat. Mindkét jogintézmény alkalmas lehet arra, hogy az eljárásokat hatékonyabbá tegye Magyarországon is, különösen a jelenlegi helyzetben, amikor Európa-szerte drasztikusan növekedett a menedékjogi kérelmek száma. Továbbá természetesen fontos azt is megjegyezni, hogy a dublina-eljárások alkalmazására Magyarországnak is lehetősége van, abban az esetben, ha bizonyítható, hogy egy menekültstátuszt kérelmező már egy másik EU-s tagállamban benyújtotta kérelmét.